

WEL IN ONTWIKKELING

Tussentijdse leerrapportage
schooljaar 2022-2023

INHOUD

- Inleiding en werkwijze WEL in ontwikkeling
- Ontwikkelingen in het project in 2021-2022 en 2022-2023
- Stand van zaken juli 2023
- **Wat we zien en horen bij ouders en kinderen**
 - Rode draden uit de individuele interviews
 - Wat waardevol is voor en volgens ouders & Aanvullingen van ouders in 2022-2023
 - Wat waardevol is voor en volgens kinderen & Aanvullingen van kinderen in 2022-2023
- **Wat we zien en horen we bij professionals**
 - Rode draden uit de groepsinterviews, workshops, werkateliers en reisbureaus.
 - Wat waardevol is voor en volgens professionals & Aanvullingen vanuit professionals in 2022-2023
- **Verder met de opbrengsten**
 - Hoe de drie pilotregio's verder zijn gegaan
 - Waar we mee verder gaan, de planning, wat misschien wel kan
- Conclusie
- Samenvatting van werkzame elementen om WEL in Ontwikkeling te zijn

'Deze kinderen zijn kanaries in de kolenmijn, zij laten goed zien wat zij nodig hebben, en kunnen daarmee helpend zijn voor heel veel andere kinderen'

INLEIDING

Dit is de tweede leerrapportage van het project WEL in Ontwikkeling.

Dit project sluit aan bij het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) en is schooljaar 2021-2022 gestart om **nieuwe beweging** te creëren in situaties die zijn vastgelopen of waarin kinderen zich onvoldoende kunnen ontwikkelen. Kinderen die nu niet ingeschreven staan op school perspectief op ontwikkeling bieden óf erkennen dat die ontwikkeling er al lang is, is waar het om draait. We zijn in dit project vooral explorerend en verbindend aan het werk en proberen een handje te helpen. We voeren open gesprekken in de regio's, herkennen en erkennen van wat waardevol is, zoeken, creëren en benutten speelruimte en genereren nieuwe ideeën. **En daarmee anders aan de slag. In de regio's de goede beweging ondersteunen, verbinden, versterken en creëren dus.**

De werkwijze en vraagstelling van het project WEL in Ontwikkeling is onbevooroordeeld, onbevangen en waarderend. We verzamelen, samen met alle betrokkenen, positieve en waardevolle ervaringen. **We onderzoeken, wisselen uit en verspreiden 'wat waardevol is' en 'wat kan werken'.**

Wetenschappelijk onderzoek heeft namelijk uitgewezen dat de kans op verbetering en ontwikkeling bij een waarderende insteek groter is dan wanneer de aandacht wordt gericht op tekortkomingen. En dat merken we in dit project. Ook blijkt een waarderende insteek wezenlijk bij te kunnen dragen aan het versterken van de samenwerking tussen betrokken personen en organisaties. En samenwerking, zo hebben we geleerd, is één van de werkzame elementen van WEL in Ontwikkeling!

INLEIDING

De kennis die we opdoen in WEL in Ontwikkeling wisselen we uit met andere regio's zodat het als een voedingsbodem dient voor het creëren van nieuwe beweging in vastgelopen situaties en voor het (h)erkennen en ondersteunen van de ontwikkeling die er al is. Met het document dat nu voorligt geven we een overzicht van wat we de afgelopen 2 jaar hebben gedaan en wat we hebben verzameld en onderzocht van de ervaringen van verschillende betrokkenen (ouders, kinderen, professionals en anderen).

Deze rapportage is een groeidocument: een verslag van een proces uit 2021-2022 dat verder is gegroeid in 2022-2023.

We zijn op dit moment op de helft van WEL in Ontwikkeling. **En wat een mooie beweging is er op gang gekomen.** Maar liefst 116 samenwerkingsverbanden zijn aangesloten. 116 regio's waarin professionals samen met ouders zoeken naar ontwikkelmogelijkheden voor kinderen zonder schoolinschrijving. Er zijn prachtige initiatieven ontstaan, plannen ten uitvoer gekomen en het enthousiasme is gegroeid.

Want er kan zoveel WEL! Daar zijn steeds meer mensen van overtuigd.

Voor een goede leesbaarheid: we spreken in deze rapportage over 'kinderen' als het gaat om kinderen, jongeren en jongvolwassenen in de leeftijd van 4 tot 23 jaar.

ONTWIKKELINGEN IN HET PROJECT 2021-2022

Door te **focussen op wat waardevol is en wat werkt**, is in het eerste jaar van WEL in Ontwikkeling een manier van kijken en werken ontwikkeld die veel energie geeft en de beweging die we willen maken ondersteunt. Deze manier van werken bleek niet alleen behulpzaam in het contact met ouders en kinderen, maar ook in het contact met de professionals die samen de netwerken vormen in de regio's. Een andere belangrijke conclusie is dat de **waardevolle en werkzame elementen die we in het eerste jaar hebben opgehaald bij ouders en kinderen, overeenkomen met wat professionals en netwerken als waardevol hebben aangegeven om nieuwe wegen te ontdekken.**

Vanuit voortschrijdend inzicht is het accent van WEL in Ontwikkeling in het eerste schooljaar veranderd ten opzichte van het oorspronkelijke projectplan. Doordat **de beweging méér ontstond door te starten met een investering in het netwerk**

en dat dáárdoor een basis kon worden gelegd voor het **oppakken en leren van de casuïstiek** (in plaats van andersom). Het vervolgens daadwerkelijk aan de slag gaan met vragen van kinderen, zorgde voor de noodzakelijke bewustwording en drive om te kijken naar wat WEL kan.

We hebben samen geleerd dat **insteken op het positieve, op de creativiteit, op het waarderende, en insteken op een interactieve aanpak waarin mensen** echt op die manier aan de slag gaan met hun eigen casussen, de beweging in gang zet die we graag willen. En ook wij leren (nog steeds) van alle ontmoetingen zodat we elke keer weer kunnen en mogen verfijnen en nog meer op de behoefte van de regio's in kunnen spelen. Dit hele project en de hele beweging is een reis, gebaseerd op een 'growth Mindset', waarbij we het 'hoe in detail' bewust open willen laten omdat we ons niet willen laten verleiden tot een 'fixed Mindset'.

ONTWIKKELINGEN IN HET PROJECT 2022-2023

In het tweede jaar van WEL in Ontwikkeling hebben we zoveel mogelijk mensen proberen te enthousiasmeren en in de actiestand proberen te krijgen voor kinderen zonder schoolinschrijving (iets dat buiten hun wettelijke taak valt). Dit hebben we gedaan door zoveel mogelijk samenwerkingsverbanden (SWV) te betrekken, met ouderorganisaties verbinding te zoeken en door de manieren om met de regio's aan de slag te gaan verder te stroomlijnen.

Met het nieuwe traject voor deelname via de **subsidieregeling (gepubliceerd in juni 2022)**, dat we met veel energie hebben ondersteund, bleek oktober 2022 dat **2/3 deel van de SWV** zich had ingeschreven voor de subsidieregeling. In een tweede ronde is er vervolgens voor gezorgd dat uiteindelijk **116 van de 151 SWV**

deelnemen aan WEL in Ontwikkeling! Vanuit de samenwerkingsverbanden zijn **positieve geluiden ontvangen op de regeling**. De regeling was toegankelijk en de aanvraag gemakkelijk.

Ook ouders hebben aangegeven blij te zijn met deze regeling. Daarnaast geven zij aan het wel heel erg jammer te vinden dat het geld van WEL in Ontwikkeling is geormerkt voor kinderen met een vrijstelling 5 onder a of absoluut verzuim. Kinderen die thuiszitten maar niet tot deze groep behoren, bijvoorbeeld omdat ouders om moverende redenen geen vrijstelling willen aanvragen, vallen hiermee namelijk buiten de boot.

ONTWIKKELINGEN IN HET PROJECT 2022-2023

De looptijd voor de subsidiegelden is tot en met zomer 2025. Het projectplan van WEL in Ontwikkeling is hierop aangepast en verlengd. Steeds meer regio's zijn aan het werk, in steeds meer regio's is de verkennende fase afgerond en is de stap gemaakt naar 'anders denken en doen'. **Er is een ondersteuningsaanbod ontwikkeld om te laten zien wat WEL kan** en hoe dit gerealiseerd kan worden, waarmee de SWV zo goed mogelijk ondersteund worden in de uitvoering. Dit vraagt om blijvende inzet in het organiseren en houden van de werkateliers en ondersteuning bij het inrichten van de reisbureaus en het leggen van verbinding in netwerken binnen en tussen regio's. En dat alles in elke regio nét anders van samenstelling en werking. Het gaat immers om de verschillende mensen in de regio die het doen. Daarnaast is er een grote behoefte aan het uitwisselen van

ervaringen en het delen van succesverhalen, tips en tricks. Er is ook behoefte aan het, vooral in de reisbureaus, blijven oefenen met de uitgangspunten van WEL in Ontwikkeling om het anders kijken en denken te implementeren en borgen, vooral aan de hand van casuïstiek.

Hiermee is niet alleen een inhoudelijke slag gemaakt, maar is tevens een 'duurzamere' manier ontwikkeld die ook na de looptijd van het project voortgang kan vinden. Het lerend effect van het ondersteuningsaanbod blijkt overigens groter dan alleen de kinderen die binnen WEL in Ontwikkeling vallen. Het is namelijk ook voor andere doelgroepen toepasbaar, zoals bij schoolverzuim, thuiszitten en voortijdig schoolverlaten.

STAND VAN ZAKEN JULI 2023

- Afgelopen 2 jaar hebben we veel professionals ontmoet die ieder op hun manier bezig zijn met de ontwikkelvragen van kinderen die vastlopen in het onderwijs. Deze professionals zijn meegenomen in de werkwijze van WEL in Ontwikkeling: **regionale samenwerking tot stand brengen en professionals bewust en vaardig maken om dusdanig te handelen dat er WEL ontwikkeling kan komen.**
- Als we het hebben over **regionale samenwerking, dan zijn wij trots** op de hoeveelheid samenwerkingsverbanden PO en VO die zijn aangesloten bij WEL in Ontwikkeling. Er zijn inmiddels zo'n 30 verkennende gesprekken gevoerd, waarbij in totaal 100 mensen betrokken waren. Daarbij zijn er 25 Werkateliers en 5 Reisbureaus geweest met gemiddeld 9/10 deelnemers per keer). In deze sessies is de regionale samenwerking opgestart (met vertegenwoordigers vanuit de samenwerkingsverbanden, gemeenten en zorginstellingen) en zijn vervolgens meer uitvoerende deelnemers uitgenodigd die direct betrokken zijn bij het werken aan casuïstiek. De hoeveelheid tijd die we besteden aan de regio's verschilt en is afhankelijk van de randvoorwaarden om resultaten te bereiken en het gedachtegoed van WEL in Ontwikkeling te kunnen laten bekijken, implementeren of borgen.
- Met betrekking tot **bewust en vaardig maken van professionals is er ook veel in beweging.** Zo bereiken we met onze nieuwsbrieven (15 tot nu toe) meer dan 200 mensen per keer. We hebben inmiddels 10 trainingen "Het andere gesprek" verzorgd (91 deelnemers), 6 "Waarderende Workshops" gegeven (63 deelnemers), 5 workshops "De Reis van de Jeugdige" (35 deelnemers), 9 "Bijen Meepraatsessies" (86 deelnemers) en 5 "Handig!sessies" (80 deelnemers). Tot slot hebben we 2 workshops verzorgd voor ZIEZON/Ondersteuning Zieke Leerlingen, zodat ook zij kunnen aanhaken bij WEL in Ontwikkeling (20 deelnemers).

WAT WE DOEN: STAND VAN ZAKEN JULI 2023

- **Stimuleren van de beweging:** mensen aanhaken, bewust, enthousiast, vaardig maken en onderlinge samenwerking tot stand brengen **en op weg helpen:**
 - Door werkateliers, expert sessies, netwerken. Door het ondersteunen van een 'Reisbureau naar leren en ontwikkelen' en opleiden van 'reisleiders'. Door workshops aan te bieden: 'De reis van de jeugdige', 'Waarderende workshop', 'Kom in gesprek', en nieuwsbrieven, Bij- en Meepraatsessies, Handig!-sessies.
 - We maken zo de deelnemers bewust van hun eigen denkpatronen en dagen ze uit om op een andere, open en waarderende manier naar vragen en behoeften van kinderen te kijken. De leuke, gekke, goede ideeën die vervolgens komen, worden meegenomen door de betrokken professionals en zorgen voor nieuwe praktische invalshoeken.
 - Hieruit ontstaan veel 'nevenvragen' en 'nevenwerk'. Wat logisch is, want mensen vragen zich terecht af: 'als dit kan, kan dat dan misschien ook WEL?'. En dat is alvast een belangrijke opbrengst van ons traject.
- **Leren van 'casuïstiek' en van/met elkaar, vanuit waarderend perspectief:**
 - Van minimaal 116 deelnemende SWV, doen 5 jeugdigen per SWV mee. Dus op dit moment leren we in heel Nederland al rond 565 jeugdigen wat nodig is en werkt.
 - We filteren rode draden uit alle verhalen: op kind- ouder- SWV- en systeemniveau.
 - De resultaten en werkzame elementen van "De Reis van de jeugdige" (ontwikkeld als reflectie- en verantwoordingstool voor de subsidie) zullen we in een volgende leerrapportage kunnen beschrijven.

WAT WE ZIEN EN HOREN BIJ OUDERS EN KINDEREN (2021-2023)

Om te leren van en met elkaar hebben we ouders en kinderen geïnterviewd over het ontwikkelproces van de kinderen, hoe zij dat hebben ervaren en wat waardevol was hierin. Wat opvalt in deze interviews, en wat waardevol is, komt in beide projectjaren terug. Het is opvallend dat ze allemaal een 'verhaal' hebben:

- een **geschiedenis met lichamelijke en/of psychische klachten** waarbij onderwijs niet vanzelfsprekend aansluit;
- ervaringen **niet te passen** in een 'gemiddeld' profiel (door bijv. meer of minder begaafd zijn, gehinderd worden door grote prikkelgevoeligheid); ze leren 'anders';
- een onderwijs carrière met de nodige pijn (oa door pesten) en wisselingen, met in veel gevallen een domino-effect van problemen;
- een lange **zoektocht** naar wat past bij dit kind en hoe dit kind gelukkig wordt;
- ervaringen **niet (goed) gehoord** te worden;
- **veel teleurstellingen** over 'goed bedoeld maar niet passend' aanbod, maar ook een aantal mooie voorbeelden die wel werken;
- het gevoel een **'vierkantje' te zijn dat door een 'rondje'** moet passen;
- een vrijstelling 5 onder a die voelt als een **opluchting** en even voor rust zorgt en zorgt voor erkenning (het kind is niet ziek maar er is geen passend onderwijs) óf die juist niet wordt aangevraagd vanuit de **angst** dat niemand zich dan meer verantwoordelijk voelt voor de ontwikkeling van het kind;
- wisselende ervaringen over ontwikkelmogelijkheden na de vrijstelling (het is **geen heilige graal**).

WAT WE ZIEN EN HOREN: RODE DRADEN UIT DE INDIVIDUELE INTERVIEWS

In de afgelopen 2 jaar zijn er 37 waarderende interviews gehouden met kinderen en/of hun ouders:

- Jongens en meisjes zijn 50/50 verdeeld.
 - 26 kinderen hebben een vrijstelling 5 onder a (70%); bij 11 kinderen is sprake van absoluut verzuim (30%).
 - 21 kinderen hebben een tijdelijke vrijstelling. 5 kinderen hebben een permanente vrijstelling (4 kinderen met een verstandelijke beperking, bij 1 kind is de reden van de permanente vrijstelling niet bekend);
 - Rode draad bij de kinderen is **overprikkeling, overvraging of angst**. Het niet aansluiten bij de behoefte komt tot uiting in **teruggetrokken gedrag, uitputting of gedragsproblemen. Vaak gedurende meerdere jaren**.
- Als 'onderliggende reden' is bij 14 van de 37 kinderen een autisme spectrum stoornis (ASS) genoemd (7 jongens en 7 meisjes). Bij 10 jongens speelt hoogbegaafdheid. Bij 4 jongens is sprake van een verstandelijke beperking. Bij de meisjes is 2x hoogbegaafdheid genoemd, 6x angstklachten en 2x hechtingsproblemen/gedragsproblemen. Bij 1 kind is de reden niet genoemd. (NB bij 2 kinderen is sprake van hoogbegaafdheid én ASS, dus vandaar dat het totaal op 39 ipv 37 uitkomt).
 - Kinderen met een somatische aandoening als voornaamste reden voor het vastlopen van onderwijs lijken vooralsnog niet geïncorporeerd in WEL in Ontwikkeling. In de workshops voor ZIEZON/Ondersteuning Zieke Leerlingen leerden we dat de problemen waar deze kinderen tegenaan lopen (én de oplossingen) vergelijkbaar zijn met wat we zien bij de kinderen die wij zien in WEL in Ontwikkeling.

WAT WAARDEVOL IS VOOR EN VOLGENS OUDERS (2021-2022)

Inhoud:

- Professionals die begrijpen wat bepaalde scores betekenen bij een kind (ivm risico op onder- of overvraging) in plaats van focussen op testen/meten/resultaten/prestaties.
- Expertise op het gebied van autisme, hoogsensitiviteit, hoogbegaafdheid, beelddenken.

Proces:

- De rust om met elkaar in gesprek te zijn en het tempo van het kind te volgen; niet te snel opbouwen 'naar school'.
- Goede samenwerking van onderwijs, zorg (wijkteam/jeugdzorg) en leerplicht (gezamenlijke visie en proces).
- Creatief en buiten de kaders durven denken en handelen.
- Passende financiering voor zorg en onderwijs (ipv via proeftuinen, experimenteerregelingen of projectbudgetten).

Houding en gedrag:

- Vriendelijke en betrokken professionals die kind en ouders goed zien (kijken naar een kind ipv naar een 'dossier') en uitstralen dat deze WELKOM zijn.
- Steunend en nieuwsgierig zijn zonder druk te leggen.
- Samenwerken met ouders, ouders als expert zien ten aanzien van hun kind.
- Begrijpen dat ouders zo gelukkig zijn als hun ongelukkigste kind.

AANVULLINGEN VAN OUDERS (2022-2023)

De zaken die in het eerste jaar zijn genoemd, zijn allemaal teruggekomen in het tweede jaar. Over 2022-2023 hebben we daarom enkel de aanvullingen benoemd:

Inhoud:

- Onderwijs bieden op de plek waar een kind tot ontwikkeling kan komen.
- Gildesysteem (leermeester-gezel); leren van wie het al kan.

Proces:

- Een vertrouwenspersoon voor ouders die betrokken blijft.
- Een vind-/overdraagplek voor alle dingen die ouders nu zelf uitzoeken.
- Erkenning en financiering voor leer-ontwikkelplekken en nieuwe initiatieven die WEL werken.
- Een mens als geheel benaderen in plaats van in brokjes (zorg en onderwijs, indicaties).

Houding en gedrag:

- Zichtbaarheid, media-aandacht, draagvlak voor andere manieren van ontwikkelen geeft hoop.
- Systemisch kijken, reflecteren op eigen normen en waarden, lef om af te wijken: werken volgens de bedoeling.
- Een kind helpen zichzelf te zijn: inclusie en adaptatie in plaats van controle.
- Snel (kunnen) doorpakken als een als een kind 'aan' gaat en iets wil (lichtjes in de ogen).

'Ik zie in de vrijstelling een parallel met burn-out bij volwassenen. Dit is lang gezien als een teken van zwakte, nu is het vooral een dieptepunt dat je moet hebben bereikt voordat je 'toestemming' krijgt van de buitenwereld, en van jezelf om beter voor jezelf te zorgen, een ander pad te kiezen. Waarom moeten kinderen eerst stuk gaan op school?'

WAT WAARDEVOL IS VOOR EN VOLGENS KINDEREN (2021-2022)

Inhoud:

- Maatwerk in lesmateriaal: anders mogen leren.
- Aansluiten bij de ontwikkelwensen, dromen, passies en interesses van een kind: volgen wat werkt bij een kind.
- Aandacht voor de psychosociale ontwikkeling, niet alleen voor de cognitieve.
- Aandacht voor 'niet-schoolse' talenten en creativiteit.
- Overzichtelijkheid, structuur, ruimte en voorspelbaarheid.

Proces:

- Op eigen tempo mogen ontwikkelen.
- Zachte overgangen (van PO naar VO of bij wisseling van school, van zorg naar school etc.)

Houding en gedrag:

- Een omgeving waar kinderen zichzelf kunnen en mogen zijn; waar ze welkom zijn en waarin wordt uitgestraald dat ze goed zijn zoals ze zijn.
- Geduldige en liefdevolle begeleiding.
- Verbinding en een 'klik' met een vaste begeleider/leerkracht.
- Durven wisselen als er geen klik is en als (na zorgvuldig kijken) blijkt dat de match niet goed is.

AANVULLINGEN VAN KINDEREN (2022-2023)

De zaken die in het eerste jaar zijn genoemd, zijn allemaal teruggekomen in het tweede jaar. Over 2022-2023 hebben we daarom enkel de aanvullingen benoemd:

Inhoud:

- Iemand die gedrag kan 'tolken' zodat het onderliggende probleem duidelijk is.
- Leren in de praktijk en het leren koppelen aan de praktijk: leren als je iets nodig hebt.
- Richten op zelfstandigheid in plaats van afhankelijkheid (bijv rijbewijs als ontwikkelstap, een baantje).
- Rekening houden met prikkelverwerking en aandachtspanne.
- Contact met de natuur, aandacht voor het lichaam.

Proces:

- Kinderen uitdagen om zelf hun antwoorden te vinden, analyseren/spiegelen.
- Rolmodellen betrekken, sociale contacten/steun (ook voor ouders).
- Je afvragen waarom er zoveel kinderen en jongeren uitvallen.

Houding en gedrag:

- Uit de strijd blijven.
- Vertrouwen uitspreken in kunnen en keuzes van kinderen.
- Enthousiaste docenten met liefde voor hun vak.

'Een gesprek zoals dit interview is voor mij heel waardevol. Het zorgt ervoor dat door terug te kijken en te focussen op het waardevolle, ik even stilsta en me realiseer wat voor grote ontwikkeling ik al heb doorgemaakt ten opzichte van bijvoorbeeld een jaar geleden. Ik zou dit eigenlijk elk jaar een keer moeten doen'

WAT WAARDEVOL IS VOOR EN VOLGENS PROFESSIONALS (2021-2022)

- **Inhoudelijk** gezien is veel meer kijken en luisteren naar kinderen en ouders van groot belang. Het kind in zijn context leren kennen; leren wat zijn dromen en wensen zijn en daarin zelf ook meedromen. Weg van het 'passend onderwijs of passende zorg' en denken vanuit aanbod, maar puur kijkend naar de context van en rondom het kind. Ook in de relatie tot het professionele circuit als context. Het helpt als de focus ligt op de onderliggende behoefte in plaats van op het probleem(gedrag). Dan komt er een ander gesprek en doorloop je samen een ander proces. Samen kun je dan op zoek naar hoe het wél kan lukken. Als talentontwikkeling centraal staat en de focus minder ligt op prestaties, toetsen en achterstanden wegwerken, helpt dat kinderen enorm de weg terug naar school te vinden. Evenals meer aandacht hebben voor de interesses, het tempo en de leerstijl van leerlingen. Wat verder opvalt is dat creatieve oplossingen de sleutel kunnen zijn: kinderen weer tot leren brengen via schrijven, muziek, schilderen en andere creatieve uitingen.
- **Procesmatig** is het waardevol om een brede vertegenwoordiging van partijen aan tafel te hebben: leerplicht, onderwijs, zorg. Elkaar ontmoeten, verbinden en korte lijnen creëren om elkaar op te zoeken helpt enorm (een netwerk-aanpak). Een ander belangrijk werkend element is 'rust brengen in het proces van terug naar school'. Een vrijstelling betekent vaak opluchting; er hoeft even niks. Er moet in dat proces tijd en ruimte zijn om te zoeken naar wat werkt. Door dat van het begin af aan duidelijk te maken, haal je de druk eraf. En als we daadwerkelijk met de vraag van een kind aan de slag gaan, dan zijn 5 deelnemers aan de gesprekstafel het maximum.
- Belangrijk qua **houding en gedrag** is echt naast de ouders gaan staan. Dus luisteren zonder oordeel, aan de slag gaan met wat je hoort en ouders serieus nemen en benaderen als experts van hun kind. Ouders krijgen hiermee een gevoel van eigen regie en dat biedt ruimte voor een gesprek over de hulpvraag. Soms is het voor ouders niet eenvoudig die te formuleren, maar samen lukt dat wel. Samen kun je kijken wat er mogelijk is. Eerlijk zijn als je het zelf ook niet weet, de focus op wat werkt ('wat is het waardevolste uit je aanpak, rond de vraag van dit kind, in deze sessie etc') en de transfer naar handelen ('wat ga je morgen anders doen?') zijn hierin cruciaal.

AANVULLINGEN VAN PROFESSIONALS (2022-2023)

- **Inhoudelijk** gezien helpt het om **de focus op 'onderwijs in een schoolgebouw' te durven loslaten** en op zoek te gaan naar **waar ontwikkeling wel mogelijk is: RUIMTE maken**. Dat kan gaan om andere plekken om te leren, maar ook om andere mensen om mee te verbinden. Belangrijk is ook om het idee van een 'rechte ontwikkellijn' van kinderen los te laten. We weten allemaal dat **de ontwikkellijn van een kind een kromme lijn laat zien**. Er zijn diverse initiatieven in de deelnemende regio's voor kinderen waarbij 'onderwijs + zorg' gewoon niet past. De positieve ervaringen hiermee worden (oa) gedeeld in de nieuwsbrieven van WEL in Ontwikkeling. Een gedeelte van deze initiatieven kan worden gefinancierd uit de Varia-wet.
- **Procesmatig** werkt het goed om korte lijnen te hebben tussen alle partijen. De uitdaging 'om het anders te doen', 'om het samen te doen' is van groot belang. Samen de ruimte nemen om te **'vertragen om te versnellen'** komt als waardevol element terug. Adequate ondersteuning van alle partijen met aandacht voor ouders en jeugdige biedt andere mogelijkheden. Bij een vrijstelling hoort daarom ook altijd een plan voor ontwikkeling en samenwerkende partijen. Het gaat erom dat de jeugdige zijn/haar recht op ontwikkeling kan waarmaken. **Cijfers zijn daarom maar een deel van het verhaal; het gaat om wat je bereikt voor de jeugdige.**
- Belangrijk qua **houding en gedrag** is de centrale vraag: **'waar word je blij van – wat zou je willen'** : zeker in de gesprekken met jongeren en ouders zelf. Aanwezigheid van de jongere bij het traject is ook van belang. **De wensdroom is de mooiste instap**. De 'reis van de jongere' staat daarbij voorop. Plus: voldoende tijd nemen en geduld hebben. Duidelijk maken dat je ouders niks wilt 'afpakken' – het gaat om 'steun bieden' en ontwikkeling mogelijk maken passend bij het kind. En spanning proberen weg te halen: er zit vaak een verhaal achter met veel slechte ervaringen en angst.

HOE DE 3 PILOTREGIO'S UIT 2021-2022 VERDER ZIJN GEGAAN

- **Rotterdam:** PPO Rotterdam heeft nav het eerste jaar van WEL in Ontwikkeling de opdracht gegeven alle 250 kinderen met een vrijstelling te benaderen en hun vragen in kaart te brengen. Het merendeel van de kinderen van wie de ouders zijn gesproken (respons 51%) lijkt een passende plek te hebben gevonden. Ouders lijken hier grotendeels ook tevreden mee te zijn. Tegelijkertijd is te zien dat een deel van deze ouders de wens heeft om hun kind gebruik te laten maken van hun leerrecht waarbij combinaties van zorg en onderwijs genoemd worden. Dit betreft zowel onderwijs toevoegen aan zorglocaties als zorg toevoegen aan onderwijslocaties. De volgende vraag is of deze kinderen zich passend ontwikkelen en welke stappen genomen kunnen worden om de afstand tot het onderwijs te verkleinen. Een andere vraag kan zijn welke combinaties van zorg en onderwijs wenselijk zijn om toe te voegen aan het onderwijs- en zorgcontinuüm.
- **Zuid-Kennemerland:** In de regio Zuid-Kennemerland is de laatste jaren een breed aanbod ontstaan aan onderwijs-zorg-arrangementen en zorg-onderwijs-arrangementen. Het blijkt dat absoluut verzuimers en/of leerlingen met een vrijstelling van leerplicht af en toe toch graag gebruikmaken van deze arrangementen om in ontwikkeling te komen of te blijven. Wat het samenwerkingsverband betreft zou deze pilot definitief gemaakt kunnen worden, zodat er altijd een klein passend budget voor deze doelgroep aanwezig is via het samenwerkingsverband.

HOE DE 3 PILOTREGIO'S UIT 2021-2022 VERDER ZIJN GEGAAN

- **Emmen/Borger-Odoorn:** heeft de pilot gebruikt om te leren van en te bouwen aan een sluitend netwerk, hun eigen procedures tegen het licht te houden en te kijken wanneer het WEL kan. Waardevolle terugkerende thema's zijn: zorgplicht onderwijs, naast ouders staan ipv voor ouders denken, nóg sterker samen kinderen blijven volgen, zien en aanpakken van handelingsverlegenheid in het onderwijs, aandacht geven aan kinderen met vrijstelling en WLZ, ophalen van (voor)informatie door leerplicht, blik op de professionals, veranderende rol van leerplicht (van beoordelaar naar 'mede-begeleider'). Deze resultaten hebben ze samengevat in een prachtige praatplaat. In de uitbreiding van de pilot naar SWV worden bovenstaande thema's meegenomen.
- **En.....Venlo:** Want ondanks dat Venlo geen officiële pilotregio was, hebben ze wel als eerste regio de stap gezet van het werkatelier naar het Reisbureau, waarin de methode die in het werkatelier is uitgelegd inclusief het waarderend perspectief, uitgebreid wordt toegepast op de eigen casuïstiek in de regio. En niet zonder resultaat! Er zijn meerdere sessies van het Reisbureau op locatie geweest, waarin o.a. orthopedagogen, leerplichtambtenaren en bestuurders van het samenwerkingsverband samen de hoofden hebben gebogen over een aantal casussen. De uitkomsten van de waarderende interviews die met ouders in Venlo zijn gehouden, zijn meteen als uitgangspunt gebruikt en hebben er voor gezorgd dat er nieuw perspectief is ontstaan. Het vervolg op weg naar (nieuwe) ontwikkeling wordt nu samen met ouders, en jongeren, vormgegeven.

WAAR WE MEE VERDER GAAN

WEL in Ontwikkeling gaat verder. We pakken vragen op uit de regio's en bouwen voort op wat in gang gezet is.

- **Vraag:** Voorschoolse voorziening – kinderen: hebben geen vrijstelling (de zorginstelling is een goede plek), we gaan onderwijs naar hen toe brengen en daar kunnen we inzet van het WEL-geld goed gebruiken. Hoe doen we dat duurzaam als subsidiegeld op is?
- **Vraag:** WEL in Ontwikkeling-geld is er voor kinderen zonder schoolinschrijving; maar we zien ook dat we kinderen toeleiden naar onderwijs, waar het de school niet lukt om die kinderen binnen te houden, ook niet met/na de Variawet. Soms kan de school geen menskracht vrijmaken voor deze kinderen. Wat nu?
- **Vraag:** Als er 'onderwijs' verzorgd wordt op de zorgplek (en niet op de school); wie betaalt dat dan? Onderwijs geeft aan dit niet te kunnen/mogen, maar ook zorg geeft aan dat dit ('onderwijs') niet door hen betaald kan en mag worden. Wie doet het dan wel? Hoe doe je dat samen?
- **Ontwikkelen set van werkafspraken partners WEL in ontwikkeling:** We zien het als eigenlijke taak en ambitie van zowel SWV (onderwijs) als leerplicht (gemeenten) om voor alle jeugdigen leren en ontwikkelen mogelijk te maken. Deze subsidie en het project zijn tijdelijk, het geleerde helpen we verankeren in vaste afspraken voor samenwerking. We gebruiken zoveel mogelijk bestaande structuren zoals samenwerking gemeenten-SWV-scholen in lokale educatieve agenda, regionale educatieve agenda en OOGO. We nemen de praktische aanpak en leren gaandeweg. Gewoon DOEN dus!
- **Verzamelen van 'DE REIS van de Jeugdige'** die SWV gebruiken als verantwoording voor ingezette middelen.
- **Vervolgzorg:** Hoe zorgen we dat de wielen niet alleen gaan, maar ook blijven draaien? Hoe houden we de beweging vast, zonder dat wij het blijven aanjagen vanuit WEL in Ontwikkeling?

WAT MISSCHIEN WEL KAN: IDEEËN UIT ONTMOETINGEN GROTER MAKEN

SO4 school vol, maar schoolstoelen leeg? Scholen zitten vol, maar tegelijk zitten leerlingen niet op school maar elders (zorg, dagbesteding) en kinderen staan op de wachtlijst. Kan dit anders?

- SWV en gemeente kunnen wellicht helpen om 120% 'bezetting' toe te staan, in de wetenschap dat 20% van de leerlingen elders verblijven (maar wel bv ambulant les krijgen). Dit werkt hetzelfde als bij flexwerken waarbij niet iedereen meer een bureau heeft in een kantoor.

SWV/school staat voor verrassing als kinderen 'klaar' zijn bij een instelling en dan weer (volgens de instelling) naar school kunnen. Maar vaak zonder dit de school te vragen en/of samen te beoordelen of het kan. Dit probleem is wellicht ook, naast verbeterde samenwerking, te tackelen:

- Ondersteunen bij het mogelijk maken van dislocaties (combi zorg/dagbesteding en onderwijs op locatie van zorg/dagbesteding), op andere locaties leren en ontwikkelen mogelijk maken onder verantwoording van school.
- Terugkeer naar school via een soort doorstroomklas, dit kan bovenschools of bij SWV zoals rebound. Terugkeer kan dan altijd, observeren of terug in klas echt kan, en dan weer naar eigen school bij start normale schooljaar (tijd om te organiseren). Garanties vanuit gemeente over ruimte/(nood)gebouw (bij overbelegging van een schoolgebouw)
- Steun bij helpen vinden van personeel, ook ambulant.

WAT MISSCHIEN WEL KAN: IDEEËN UIT ONTMOETINGEN GROTER MAKEN

Anderhalf of twee procent van het budget reserveren voor **maatwerkoplossingen** voor leerlingen die vastlopen of uitvallen met maximale regelruimte om te doen wat nodig is! Net zoals we dat nu in WEL in Ontwikkeling doen.

Onderwijs **blijft betrokken bij elk kind**. Daarmee voorkom je dat niemand verantwoordelijkheid voelt voor het ontwikkelproces van een kind.

De mogelijkheden van **'inhuur' en 'uitbesteden'** verder bekijken en uitdragen.

Niet 'louter formeel een vrijstelling afgeven', maar een **'vrijstelling in verbinding'** afgeven: dus áls er een vrijstelling wordt afgegeven, dan is dat altijd met een plan voor ontwikkeling en steun.

Toestaan dat leren en **ontwikkelen ook elders kan plaatsvinden**, ook zonder didactisch lesgeef diploma, maar altijd onder verantwoordelijkheid van school.

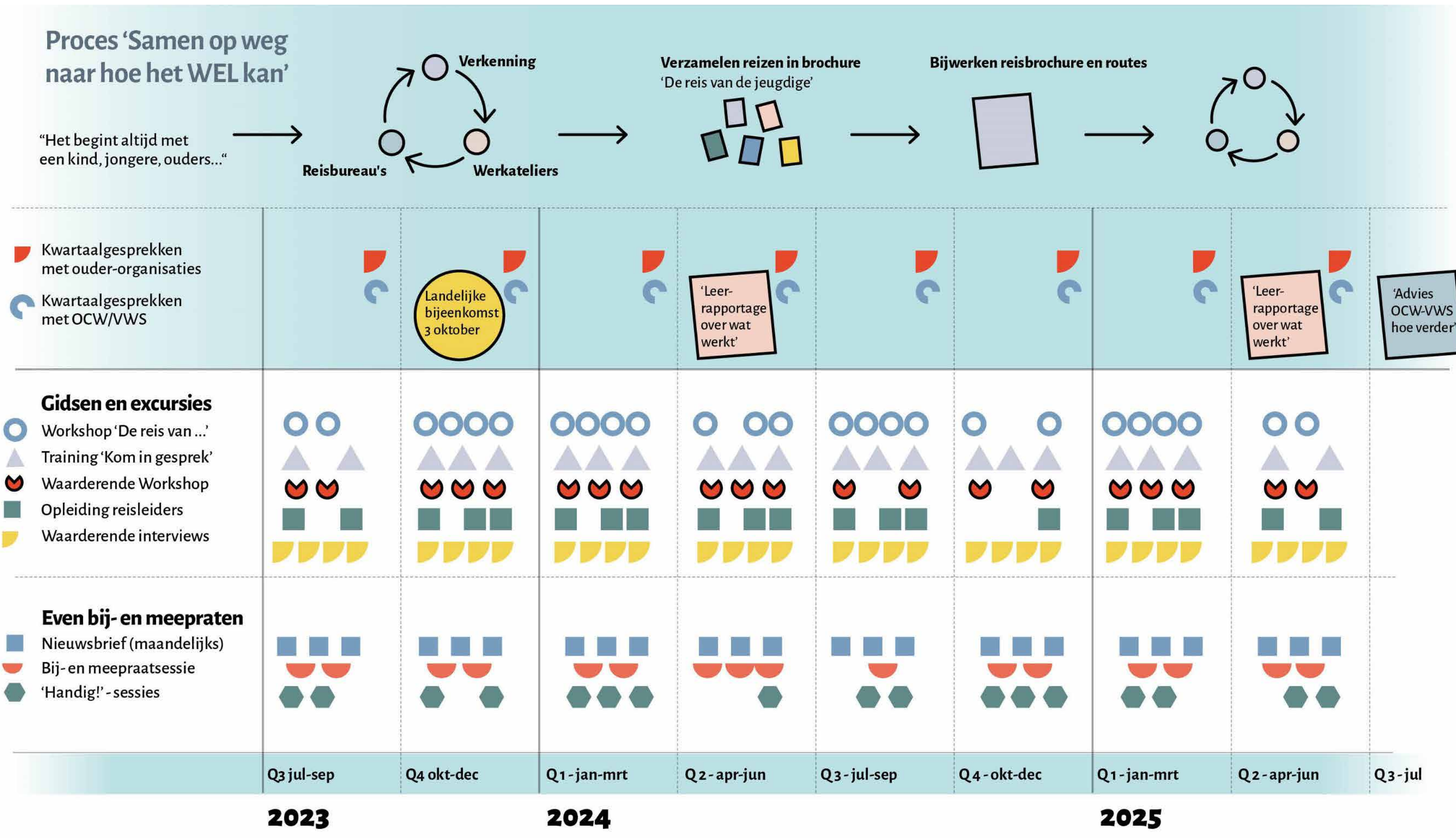
Eerst focussen op **ervaren veiligheid voor een kind**. Zonder veiligheid is ontwikkeling namelijk niet mogelijk.

En tot slot, een algehele aanbeveling die gaandeweg dit project steeds meer naar voren komt: **voorkomen dat kinderen uitvallen door talentontwikkeling centraal te stellen**. Dus minder focussen op prestaties, toetsen en achterstanden wegwerken. Met een beweging naar de voorkant kunnen we wellicht uitval voorkomen.

WAAR WE MEE VERDER GAAN: DOELEN TOT 2025

1. We hebben alle samenwerkingsverbanden gestimuleerd om met 5 jeugdigen zonder schoolinschrijving (en hun ouders) een reis naar leren en ontwikkelen te maken.
2. De samenwerking tussen partners in de regio (samenwerkingsverbanden, leerplicht en zorg) is verbeterd met als doel leren en ontwikkelen mogelijk maken voor jeugdigen zonder schoolinschrijving. De partners weten dat er een andere bejegening nodig is, dat er echt contact gemaakt wordt en dat eerder de samenwerking opgezocht wordt, ook met de jeugdhulp.
3. De professionals in onderwijs, zorg en bij de gemeente zijn bewust, enthousiast en vaardig over hoe het WEL kan. De producten en diensten die uit WEL in Ontwikkeling komen zijn geïmplementeerd en geborgd. De waarderende manier van werken wordt toegepast en er wordt meer "stil gestaan" om te kunnen versnellen.
4. Het leren van de casuïstiek hoe WEL ontwikkeling mogelijk is gemaakt voor jeugdigen zonder schoolinschrijving.
5. Het perspectief van de jeugdige en hun ouders staat centraal in de regionale samenwerking die leren en ontwikkelen mogelijk maakt.
6. Met het verruimen van de mogelijkheden in hoofd en handelen is een kader geboden dat ook toegepast kan worden bij andere doelgroepen, zoals bij thuiszitters en jeugdigen die op andere wijze niet volledig deel kunnen nemen aan het onderwijs (zoals bijvoorbeeld bij ziek zijn).
7. Het opleveren van een eindadvies aan OCW/VWS over hoe regionale samenwerking na 2025 blijvend kan zorgen voor leren en ontwikkelen van jeugdigen.

PLANNING VOOR DE KOMENDE 2 JAAR

CONCLUSIE

Afgelopen twee jaar hebben we met veel enthousiasme gewerkt aan het project Wel in Ontwikkeling. Door te **focussen op wat waardevol is en wat werkt**, hebben we een manier van kijken en werken ontwikkeld die veel energie geeft en de beweging die we willen maken ondersteunt. Deze manier van werken is niet alleen behulpzaam in het contact met ouders en kinderen, maar ook in het contact met de professionals die samen de netwerken vormen in de regio's. Een andere belangrijke conclusie is dat de **waardevolle en werkzame elementen die we hebben opgehaald bij ouders, kinderen, en professionals overeenkomen. En dat die van het eerste jaar terugkwamen in het tweede jaar mét een prachtige aanvulling**. Een belangrijk groeiproces wat ons betreft!

We hadden al geleerd dat **de beweging meer bleek te ontstaan door te starten met een investering in het netwerk** waardoor vervolgens een basis kon worden gelegd voor het oppakken en leren van de casuïstiek. De forse uitbreiding van het aantal deelnemende regio's als gevolg van de vernieuwde subsidieregeling

zorgde afgelopen jaar voor nog meer draagvlak en verbinding en heeft een boost gegeven aan de beweging die we met WEL in Ontwikkeling willen maken. De looptijd en het projectplan van WEL in Ontwikkeling zijn hier op aangepast en verlengd tot 2025.

Er is afgelopen 2 jaar een ondersteuningsaanbod ontwikkeld om te laten zien wat WEL kan en hoe dit gerealiseerd kan worden, waarmee de SWV zo goed mogelijk ondersteund worden in de uitvoering. Hiermee hebben we niet alleen een inhoudelijke slag gemaakt, maar is tevens een duurzame manier ontwikkeld die ook na de looptijd van het project voortgang kan vinden. Zo stimuleren we de beweging, leren van ouders, kinderen, professionals en met elkaar én helpen we op weg. Aankomend jaar zal in het teken staan van de verdere uitvoering, over een jaar berichten we graag wat we daarvan hebben geleerd!

SAMENVATTING

WAT WERKZAAM IS OM WEL IN ONTWIKKELING TE ZIJN:

Inhoud:

- focussen op wat waardevol is, wat werkt, waar de 'lichtjes in de ogen van aan gaan' (voor een kind, een ouder, een professional, een netwerk); dus waar nodig maatwerk!
- het stellen van 'de andere vragen' (wat is je verlangen, je behoefte, je wensdroom; of 'wat heb je nodig om dit kind te begeleiden').
- loslaten dat ontwikkeling 'op school' of in een rechte lijn moet plaatsvinden: zoeken naar plekken, mensen, manieren waarop geleerd kan worden. Leren kan pas plaatsvinden als er veiligheid is.

Proces:

- de tijd nemen ('vertragen om te versnellen' en complexe vragen kun je niet 'even fiksen').
- de juiste partijen aan tafel hebben, met korte lijnen en de insteek om er SAMEN mee aan de slag te gaan.
- gaan doén (grote dromen hebben en kleine stappen zetten; dús ergens beginnen en steeds weer doen).
- een vrij besteedbaar budget voor 'out of the box' plannen die in geen enkele regeling passen.

Houding en gedrag:

- ouders en kinderen onvoorwaardelijk serieus nemen, gelijkwaardig bejegenen en vertrouwen geven.
- een relatiegerichte insteek: geduldig, open, onbevooroordeeld en rekening houdend met pijnlijke ervaringen die zijn opgedaan.
- enthousiast zijn én successen vieren!

